

Brusel 14. března 2023
(OR. en)

7388/23

JAI 310
FREMP 74

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Předmět:	Závěry Rady o uplatňování Listiny základních práv EU; úloha občanského prostoru při ochraně a prosazování základních práv v EU – závěry Rady (10. března 2023)

Delegace naleznou v příloze závěry Rady o uplatňování Listiny základních práv EU se zaměřením na úlohu občanského prostoru při ochraně a prosazování základních práv v EU, které Rada přijala na svém 3936. zasedání konaném dne 10. března 2023.

**Závěry Rady o uplatňování Listiny základních práv EU;
úloha občanského prostoru při ochraně a prosazování základních práv v EU**

Preamble

Rada Evropské unie,

- a. **připomínajíc** článek 2 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „Smlouva o EU“), v němž se stanoví, že Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin, a že tyto hodnoty jsou společné všem členským státům;
- b. **zdůrazňujíc**, že Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), která byla slavnostně vyhlášena dne 7. prosince 2000, představuje jeden z milníků evropské integrace a je symbolem naší společné evropské identity;
- c. **připomínajíc**, že se členské státy zavázaly zaručit všem osobám, které spadají do jejich jurisdikce, práva a svobody zakotvené v Listině a zajistit, aby základní práva byla univerzální, nedělitelná, vzájemně provázaná a na sobě závislá;

- d. **poukazujíc** na to, že Listina je jedním z nejmodernějších a nejkomplexnějších právně závazných nástrojů v oblasti základních práv a že v souladu s čl. 51 odst. 1 Listiny vyplývá pro všechny orgány, instituce a jiné subjekty Unie, jakož i členské státy povinnost, aby při provádění práva Unie respektovaly práva, dodržovaly zásady a podporovaly jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi, při zachování mezí pravomocí, které jsou Unii svěřeny ve Smlouvách;
- e. **zdůrazňujíc** význam finalizace přistoupení Unie k Evropské úmluvě o lidských právech v souladu s čl. 6 odst. 2 Smlouvy o EU¹ s cílem posílit soudržnost a důslednost při ochraně základních práv a dále posílit ochranu základních práv v Evropě;
- f. **připomínajíc** odhodlání Unie podporovat obránce lidských práv na celém světě, mimo jiné prostřednictvím obecných zásad Evropské unie týkajících se obránců lidských práv a mechanismu Evropské unie pro obránce lidských práv;
- g. **vyjadřujíc politování** nad závažným a rozsáhlým porušováním lidských práv způsobeným ruskou válečnou agresí vůči Ukrajině, jakož i nad problémy v oblasti lidských práv, které přinesla pandemie COVID-19, klimatická krize, jakož i důsledky krize způsobené vysokými životními náklady. Tyto krize zdůrazňují, že ochranu základních práv a hodnot Unie nelze považovat za samozřejmost a že je lze zajistit pouze v demokratické společnosti založené na zásadách právního státu. Jedná se o soustavné úsilí a sdílenou odpovědnost, které vyžadují společné úsilí všech dotčených aktérů;

¹ Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami.

- h. **vítajíc** „Strategii pro důslednější uplatňování Listiny základních práv v Evropské unii“ a její obnovený závazek zajistit, aby orgány Unie a členské státy uplatňovaly Listinu v plném rozsahu;
- i. **vítajíc** „Výroční zprávu Komise o uplatňování Listiny základních práv EU za rok 2022: Prosperující občanský prostor pro prosazování základních práv v EU (dále jen „zpráva o Listině z roku 2022“);
- j. **vítajíc** činnost Agentury Evropské unie pro základní práva (dále jen „Agentura pro základní práva“), jako například její nedávné zprávy týkající se ochrany základních práv ve stávající náročné době, zejména zprávu za rok 2022 nazvanou „Evropská občanská společnost – stále pod tlakem“ a zprávy o válce na Ukrajině „Dopad ruské útočné války proti Ukrajině na základní práva“;
- k. **se zájmem očekává** konání konference na téma „Ochrana základních práv v dobách krize“, kterou uspořádá švédské předsednictví Rady Evropské unie ve dnech 20.–21. dubna 2023. Konference poskytne fórum pro diskuse o tom, jak lze posílit a zvýšit odolnost struktur na ochranu základních práv v Evropské unii v dobách krize, včetně toho, jak se poučit z krizí, minulých i současných, a jak nejlépe pokročit vpřed.

Úloha občanského prostoru při ochraně a prosazování základních práv v EU

Rada Evropské unie **se opětovně zavazuje** k trvalému uplatňování Listiny základních práv a **schvaluje** následující závěry.

Rada Evropské unie

1. **připomíná**, že Listina uznává právo na svobodu shromažďování a sdružování (článek 12) a svobodu projevu a informací (článek 11).
2. **zdůrazňuje**, že právo na svobodu sdružování představuje jeden ze zásadních základů demokratické a pluralitní společnosti, protože umožňuje občanům jednat kolektivně v oblastech společného zájmu, a tím přispívá k řádnému fungování veřejného života².
3. **uznává**, že aktéři občanské společnosti na všech úrovních by měli mít k dispozici dostatečné lidské, materiální a finanční zdroje. aby mohli účinně plnit své úkoly, a že možnost vyhledávat, přijímat a využívat tyto zdroje je nedílnou součástí práva na svobodu sdružování³. Tento přístup musí být v souladu se zásadou zákonnosti a se společnými hodnotami Unie.
4. **zdůrazňuje**, že organizace občanské společnosti a obránci lidských práv⁴ mají v našich ústavních demokratických společnostech zásadní význam, neboť přispívají k prosazování a ochraně hodnot a práv zakotvených v článku 2 Smlouvy o EU a v Listině a pomáhají zajistit řádné uplatňování Listiny, čímž zvyšují dopad základních práv na životy lidí. Jsou nepostradatelným prvkem systému brzd a protivah ve zdravé demokracii; neodůvodněná omezení jejich operačního prostoru tak mohou představovat hrozbu pro právní stát.

² V souladu s příslušnou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (ESLP).

³ Viz OBSE-ODIHR, Guidelines on freedom of association (Pokyny týkající se svobody sdružování) (2015), zásada 7.

⁴ Pro účely těchto závěrů se „obránci lidských práv“ rozumí kromě organizací občanské společnosti vnitrostátní instituce pro lidská práva, orgány pro rovné zacházení a veřejní ochránci práv.

5. **zdůrazňuje**, že podle článku 11 Smlouvy o EU dávají orgány Unie vhodnými způsoby občanům a reprezentativním sdružením možnost projevit a veřejně si vyměňovat své názory na všechny oblasti činnosti Unie; orgány udržují otevřený, transparentní a pravidelný dialog s reprezentativními sdruženími a s organizacemi občanské společnosti a vedou rozsáhlé konzultace o nových iniciativách.
6. **uznává** hodnotu sdílení znalostí a výměny osvědčených postupů mezi členskými státy, pokud jde o úsilí o ochranu, podporu a posílení postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv, jakož i zkušeností získaných v rámci různých zdrojů znalostí shromážděných např. Evropskou komisí a Agenturou pro základní práva.
7. Se znepokojením **konstatuje**, že ze zpráv Agentury pro základní práva týkajících se občanského prostoru vyplývá, že organizace občanské společnosti jsou ohrožené, což jim brání v plnění jejich důležitých úloh, pokud jde o základní práva, demokracii a právní stát v celé Unii.
8. **zdůrazňuje**, že je důležité zlepšit konzultační mechanismy s cílem zajistit, aby organizace občanské společnosti a obránci lidských práv byli náležitě zapojeni do procesů přípravy, provádění a monitorování právních předpisů a politik.

Rada Evropské unie vyzývá členské státy, aby:

9. **chránily a prosazovaly** příznivé prostředí pro organizace občanské společnosti a obránce lidských práv, aby mohli vykonávat svou činnost v souladu s hodnotami Unie bez neoprávněného zasahování státu, jak vyžadují normy EU a mezinárodní normy.

10. **připravily nebo usnadnily** zřízení vnitrostátních institucí pro lidská práva v souladu s pařížskými zásadami Organizace spojených národů a přijaly legislativní rámec, který jim umožní plnit jejich úlohu nezávisle a poskytne jim odpovídající mandát a přiměřené zdroje pro účinné plnění jejich úkolů.
11. Pokud tak již neučinily, **určily** kontaktní místo pro Listinu nebo pověřily stávající kontaktní místo podporou a koordinací budování kapacit, výměnou informací a zvyšováním povědomí o Listině.
12. **zvýšily** úsilí o ochranu, podporu a posílení postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv a poskytly jim řadu příležitostí ke spolupráci.
13. **chránily** občanský prostor tím, že zajistí, aby nebyla přijímána žádná zbytečná nebo svévolná omezení, jako jsou požadavky na registraci a daňové režimy, které se specificky zaměřují na občanský prostor nepříznivým způsobem.
14. Aktivně **chránily** organizace občanské společnosti a obránce lidských práv mimo jiné před hrozbami, útoky, pronásledováním kritických hlasů a očeňujícími kampaněmi zaměřenými na organizace, zaměstnance a dobrovolníky, například přijímáním cílených opatření k řešení těchto problémů, zavedením monitorovacích mechanismů pro předcházení těmto hrozbám, zajištěním rychlé identifikace, podávání zpráv, vyšetřování a následných opatření v souvislosti s těmito incidenty a zavedením specializovaných podpůrných služeb pro aktéry občanské společnosti.
15. **chránily** organizace občanské společnosti a obránce lidských práv, aby mohli pracovat v bezpečí a nezávisle působit i v digitálním prostoru, mimo jiné úsilím o nalezení možností, aby technologie umožňovaly zapojení a demokratickou činnost a aby nebyly využívány k omezování prostoru pro aktéry občanské společnosti a jejich činnosti.

16. **podporovaly** organizace občanské společnosti řešením výzev souvisejících s dostupností, přístupností a udržitelností financování, mimo jiné zajištěním spravedlivého rozdělování prostřednictvím transparentních a nediskriminačních kritérií, zveřejňováním a rozsáhlým šířením výzev k předkládání návrhů tak, aby byly obecně přístupné, jakož i zjednodušením přístupu k flexibilnímu financování pro organizace občanské společnosti bez ohledu na jejich velikost, mimo jiné prostřednictvím digitalizace a nových inovativních způsobů distribuce. Zároveň je třeba uznat, že financování organizací občanské společnosti by nemělo záviset pouze na veřejných finančních prostředcích, aby byla zachována jejich nezávislost.
17. **posílily postavení** aktérů občanské společnosti zajištěním smysluplné účasti široké škály organizací občanské společnosti při navrhování a provádění právních předpisů a dalších iniciativ v příslušných oblastech politiky, které mohou spadat do jejich specifické působnosti, a to i při navrhování možností financování.
18. **posílily postavení** organizací občanské společnosti tím, že se zajistí, aby organizace občanské společnosti měly možnost posoudit a vyjádřit své stanovisko k tomu, jak mohou navrhovaná právní a politická opatření ovlivnit tyto organizace, jejich členy, podporovatele nebo obecněji základní práva.

Rada Evropské unie

19. vítá práci Komise týkající se úlohy občanského prostoru při ochraně a prosazování

základních práv v Evropské unii, a zejména bere na vědomí:

- zprávu o Listině za rok 2022,
- závazky uvedené ve strategii na posílení uplatňování Listiny základních práv v EU (dále jen „strategie Listiny“) s cílem podpořit prostředí příznivé pro aktéry občanské společnosti a podniknout kroky proti opatřením, která porušují právo Unie včetně Listiny, týkají-li se organizací občanské společnosti,
- výroční zprávu o stavu právního státu,
- Legislativní návrhy týkající se norem pro orgány pro rovné zacházení⁵.

Rada Evropské unie vyzývá Komisi, aby:

20. chránila organizace občanské společnosti a obránce lidských práv pokračujícím úsilím o podporu a ochranu demokracie, právního státu a základních práv ve všech příslušných oblastech politiky, mimo jiné zajištěním soudržnosti mezi přístupem Unie k ochraně obránců lidských práv na vnější i vnitřní úrovni.

⁵ Návrh směrnice Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, rovného zacházení s osobami v oblasti zaměstnání a povolání bez ohledu na jejich náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci, rovného zacházení se ženami a muži v otázkách sociálního zabezpečení a v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování a o zrušení článku 13 směrnice 2000/43/ES a článku 12 směrnice 2004/113/ES (15899/22) a návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o normách pro orgány pro rovné zacházení v oblasti rovného zacházení se ženami a muži a rovných příležitostí pro ženy a muže v otázkách zaměstnání a povolání a o zrušení článku 20 směrnice 2006/54/ES a článku 11 směrnice 2010/41/EU (15902/22).

21. **podporovala** organizace občanské společnosti a obránce lidských práv tím, že bude v rámci víceletého finančního rámce nadále poskytovat odpovídající a dostupné financování prostřednictvím příslušných programů financování, jako je program Občané, rovnost, práva a hodnoty. Veškeré tyto finanční prostředky musí být použity v souladu se společnými hodnotami Unie zakotvenými v článku 2 Smlouvy o EU a v Listině.
22. **podporovala** obránce lidských práv a organizace občanské společnosti bez ohledu na jejich velikost, úroveň a kapacitu, aby měli možnost využívat finanční prostředky EU, mimo jiné zjednodušením otevřených výzev, zvýšením podpory potenciálním žadatelům a pokračováním v inovativních přístupech, jako je finanční podpora třetích stran ze strany zprostředkovatelů, jakož i základní financování organizací.
23. **posílila** postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv udržováním otevřeného, pravidelného, transparentního a inkluzivního dialogu a pokračujícím úsilím o vytvoření vhodných mechanismů a pokynů, které organizacím občanské společnosti a obráncům **lidských** práv umožní přispívat k příslušným fázím rozhodovacích procesů, včetně iniciativ, které mají dopad na ně nebo na základní práva.
24. **posílila** postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv zohledňováním možnosti jejich smysluplného zapojení do všech politických a legislativních oblastí.
25. **posílila** postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv dodržováním závazků uvedených ve zprávě o Listině za rok 2022 s cílem zahájit cílený dialog se zúčastněnými stranami v podobě série tematických seminářů o ochraně občanského prostoru, v němž se bude soustředit na to, jak může Evropská unie dále rozvíjet svou úlohu v ochraně, podpoře a posilování postavení organizací občanské společnosti a obránců lidských práv, aby mohli řešit výzvy a využít příležitosti uvedené ve zprávě o Listině za rok 2022.